

อนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ค.ศ. 2019 และข้อพิจารณาเกี่ยวกับคดีปกครอง

The Singapore Convention on Mediation 2019 and Considerations Regarding Administrative Cases

พัฒนพงศ์ คงศักดิ์*

รับบทความเมื่อ 11 กันยายน 2567

แก้ไขบทความเมื่อ 30 เมษายน 2568

ตอบรับบทความเมื่อ 4 มิถุนายน 2568

บทคัดย่อ

อนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ค.ศ. 2019 เป็นเรื่องใหม่ในกระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือก (ADR) สำหรับองค์กรระงับข้อพิพาทและกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย กรณีรัฐบาลไทยพิจารณาแล้วเห็นควรเข้าเป็นภาคีอนุสัญญานี้ เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ฝ่ายตุลาการของประเทศไทยทั้งศาลยุติธรรมและศาลปกครองจำเป็นต้องเตรียมการและสร้างความตระหนักรู้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม จากการพิจารณาในเบื้องต้นเห็นว่าการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญานี้ กรณีที่ประเทศไทยไม่ได้ตั้งข้อสงวนตามมาตรา 8 วรรคหนึ่ง (เอ) แห่งอนุสัญญา หากมีการตรากฎหมายอนุวัติการโดยมีหลักเกณฑ์ในการทำงานเดียวกับมาตรา 9 และมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 ย่อมส่งผลให้การบังคับตามข้อตกลงอันเป็นผลจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามสัญญาซึ่งมีคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเป็นหน่วยงานรัฐ (ไม่ว่าเป็นสัญญาทางปกครองหรือไม่) เป็นเรื่องที่จะอยู่ในการพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งของศาลในประเทศไทย และกรณีการบังคับตามข้อตกลงอันเป็นผลจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามสัญญาทางปกครอง อาจเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งของศาลปกครองด้วย เนื่องจากข้อพิพาทตามสัญญาทางปกครองบางประเภทอยู่ในหลักเกณฑ์ของการใช้บังคับของอนุสัญญา เช่น ข้อพิพาทตามสัญญาสัมปทานจัดทำบริการสาธารณะ หรือข้อพิพาทตามสัญญาให้แสงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ หากมีการร้องขอให้บังคับตามข้อตกลงเช่นนี้ ศาลปกครองย่อมมีหน้าที่และอำนาจในการพิจารณาโดยมีลักษณะเป็นข้อพิพาทตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (6) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ส่วนประเด็นว่าข้อตกลงอันเป็นผลจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองตามพระราชบัญญัตินี้กล่าวอยู่ในหลักเกณฑ์ของการใช้บังคับของอนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยฯ หรือไม่นั้น พิจารณาในเบื้องต้นแล้วเห็นว่า ข้อตกลงเช่นนี้

* พนักงานคดีปกครองชำนาญการ กลุ่มสนับสนุนงานวิชาการ สำนักประธานศาลปกครองสูงสุด สำนักงานศาลปกครอง

ไม่อยู่ในการใช้บังคับของอนุสัญญาดังกล่าว เพราะเป็นข้อตกลงที่ได้มาจากกระบวนการศาลซึ่งมีสภาพบังคับได้อย่างคำพิพากษา ทั้งนี้ ตามมาตรา 1 วรรคสาม แห่งอนุสัญญา ซึ่งได้มีการกำหนดขอบเขตของอนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยฯ ไว้อย่างชัดเจน

คำสำคัญ : การระงับข้อพิพาททางเลือก, การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท, การอนุญาโตตุลาการ, สัญญาทางปกครอง, อนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ค.ศ. 2019

Abstract

The Singapore Convention on Mediation 2019 represents a significant development in the field of alternative dispute resolution (ADR) for Thailand's dispute resolution institutions and judicial processes. In case the Thai government decide to become a party to this Convention to promote international trade and investment, the judiciary of Thailand, including both the Court of Justice and the Administrative Court, will need to adequately prepare and raise awareness among relevant personnel. An initial analysis suggests that if Thailand accedes to the Convention without any reservations under Article 8(1)(a) of the Convention, and if implementing legislation is enacted with provisions similar to those in Sections 9 and Sections 15 of the Arbitration Act B.E. 2545 (2002), the enforcement of settlement agreements resulting from mediation involving an administrative agency as a party (regardless of whether it is an administrative contract or not) would be subject to judicial consideration and judgment by Thai courts. More specifically, the enforcement of settlement agreements resulting from the mediation of administrative contracts may also fall under the jurisdiction of the Administrative Court. This is because certain types of disputes arising from administrative contracts fall within the scope of the Convention, such as disputes under concession agreements for public services or agreements related to the exploitation of natural resources. If enforcement of such agreements is requested, the Administrative Court would have the competence to try and adjudicate to consider them as disputes under Paragraph One (6) of Section 9 of the Act on Establishment of Administrative Courts and Administrative Court Procedure B.E. 2542 (1999). However, regarding whether settlement agreements resulting from mediation in administrative cases under the aforementioned Act fall within the scope of the Singapore Convention on Mediation 2019, an initial analysis suggests that such agreements are not within the scope of the Convention. This is because they are agreements arising from a court process that have the same enforceable status as a court judgment, as outlined in Paragraph Three of Article 1 of the Convention, which clearly defines the scope of the Singapore Convention.

Keywords : Alternative Dispute Resolution, Mediation, Arbitration, Administrative Contracts, Singapore Convention on Mediation 2019

บทนำ

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation) เป็นการระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution หรือ ADR)¹ ประเภทหนึ่ง ซึ่งสามารถดำเนินการได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ประหยัด ทั้งยังสามารถรักษาสัมพันธภาพอันดีระหว่างคู่พิพาท การไกล่เกลี่ยมีกระบวนการที่เรียบง่ายและยืดหยุ่นยิ่งกว่าการเสนอข้อพิพาทให้คณะอนุญาโตตุลาการพิจารณาชี้ขาด ปัจจุบันประเทศต่าง ๆ นำการไกล่เกลี่ยมาใช้เพื่อระงับข้อพิพาทที่หลากหลายยิ่งขึ้น ทั้งการไกล่เกลี่ยในศาลและนอกศาล การไกล่เกลี่ยทางแพ่งและทางปกครอง รวมถึงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภายในประเทศและระหว่างประเทศ

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยข้อตกลงระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศอันเป็นผลจากการไกล่เกลี่ย (United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation) หรืออนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ค.ศ. 2019 (Singapore Convention on Mediation 2019) เป็นความตกลงระหว่างประเทศซึ่งประเทศไทยโดยสำนักงานศาลยุติธรรมร่วมกับกระทรวงยุติธรรมอยู่ระหว่างการพิจารณาเพื่อเข้าร่วมเป็นภาคี อนุสัญญานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับการบังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาททางพาณิชย์ระหว่างประเทศอันเป็นผลจากการไกล่เกลี่ยให้มีสภาพบังคับข้ามพรมแดนในทำนองเดียวกับการบังคับคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการตามอนุสัญญาว่าด้วยการยอมรับนับถือและการบังคับตามคำชี้ขาดอนุญาโตตุลาการต่างประเทศ ค.ศ. 1958 (Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards 1958) หรืออนุสัญญานิวยอร์ก ค.ศ. 1958 ซึ่งประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีแล้ว² และได้มีการอนุวัติการอนุสัญญาดังกล่าว ออกมาเป็นบทบัญญัติส่วนหนึ่งในพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545

การระงับข้อพิพาททางเลือก (ADR) โดยการอนุญาโตตุลาการ ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการภายในประเทศหรือต่างประเทศ กรณีมีการร้องขอให้ศาลในประเทศไทยเพิกถอนหรือบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการนั้น หากเป็นคำชี้ขาดเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองตามนิยามมาตรา 3³ แห่งพระราชบัญญัติ

¹ การระงับข้อพิพาทโดยไม่ใช้วิธีฟ้องศาล เช่น การเจรจา (Negotiation) การไกล่เกลี่ย (Mediation) การอนุญาโตตุลาการ (Arbitration)

² ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญานิวยอร์ก ค.ศ. 1958 (New York Convention 1958) โดยการภาคยานุวัติเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม ค.ศ. 1959 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 20 มีนาคม ค.ศ. 1960 ข้อมูลจาก Status : Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York, 1958) (the “New York Convention”), [Online], retrieved from https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/conventions/foreign_arbitral_awards/status2 เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2567.

³ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

มาตรา 3 “ในพระราชบัญญัตินี้

วลฯ

วลฯ

“สัญญาทางปกครอง” หมายความว่า สัญญาที่คู่สัญญาอย่างน้อยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นหน่วยงานทางปกครองหรือเป็นบุคคลซึ่งกระทำการแทนรัฐ และมีลักษณะเป็นสัญญาสัมปทาน สัญญาที่ให้จัดทำบริการสาธารณะหรือจัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภคหรือแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

วลฯ

วลฯ”

จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ข้อพิพาทเช่นนี้ย่อมอยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งของศาลปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (6)⁴ แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน ประกอบกับ มาตรา 9⁵ และมาตรา 15⁶ แห่งพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 เช่น คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด คดีหมายเลขแดงที่ อ. 687/2566 ระหว่าง บริษัท บ. ผู้ร้อง และองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ผู้คัดค้าน คดีพิพาทเกี่ยวกับเรื่องที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง ผู้ร้องกับผู้คัดค้านได้ทำสัญญาซ่อมแซมและบำรุงรักษารถยนต์โดยสาร ต่อมา มีข้อพิพาทตามสัญญาเกิดขึ้น ผู้ร้องเสนอข้อพิพาทต่ออนุญาโตตุลาการ อนุญาโตตุลาการมีคำชี้ขาดให้ผู้คัดค้านชำระเงิน ผู้คัดค้านไม่ปฏิบัติตามคำชี้ขาด ผู้ร้องจึงร้องต่อศาลปกครองขอให้มีคำสั่งบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ

ส่วนการระงับข้อพิพาททางเลือก (ADR) โดยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น หากประเทศไทยพิจารณาแล้วเห็นควรเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ค.ศ. 2019 จำเป็นต้องมีการตราพระราชบัญญัติเพื่อกำหนดการกฎหมายภายใน (Domestic Law) ให้มีเนื้อหาเป็นไปตามอนุสัญญาดังกล่าว ในการจัดทำร่างพระราชบัญญัตินี้ มีประเด็นสำคัญต้องพิจารณาสำหรับประเทศไทย ซึ่งมีการแบ่งระบบศาลออกเป็นศาลยุติธรรมและศาลปกครอง (ระบบศาลคู่) ว่า อนุสัญญานี้มีขอบเขตการใช้บังคับกับคดีปกครองหรือไม่ การร้องขอให้ศาลในประเทศไทยบังคับตามข้อตกลงอันเกิดจากการระงับข้อพิพาททางปกครองจะอยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งของศาลปกครองหรือไม่ อย่างไร นอกจากนี้ ยังมีประเด็นสมควรพิจารณาว่า ข้อตกลงอันเป็นผลจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองตามบทบัญญัติส่วนที่ 2/1 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 หากเป็นข้อตกลงที่มีองค์ประกอบระหว่างประเทศ เช่น ข้อตกลงจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามสัญญาทางปกครองซึ่งคู่สัญญาฝ่ายเอกชน

⁴ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

มาตรา 9 วรรคหนึ่ง “ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องดังต่อไปนี้

ฯลฯ

ฯลฯ

(6) คดีพิพาทเกี่ยวกับเรื่องที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง

ฯลฯ

ฯลฯ”

⁵ พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545

มาตรา 9 “ให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง หรือศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศภาค หรือศาลที่มีการพิจารณาชั้นอนุญาโตตุลาการอยู่ในเขตศาลหรือศาลที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาข้อพิพาทซึ่งได้เสนอต่ออนุญาโตตุลาการนั้น เป็นศาลที่มีเขตอำนาจตามพระราชบัญญัตินี้”

⁶ พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545

มาตรา 15 “ในสัญญาระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเอกชนไม่ว่าเป็นสัญญาทางปกครองหรือไม่ก็ตาม คู่สัญญาอาจตกลงให้ใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการในการระงับข้อพิพาทได้ และให้สัญญาอนุญาโตตุลาการดังกล่าวมีผลผูกพัน คู่สัญญา”

มีสถานประกอบการอยู่ต่างประเทศ ข้อตกลงนี้จะอยู่ในขอบเขตการใช้บังคับของอนุสัญญาหรือไม่ กล่าวคือ คู่กรณีสามารถนำข้อตกลงเช่นนี้ไปร้องขอให้ศาลต่างประเทศซึ่งเป็นภาคีอนุสัญญาบังคับตามข้อตกลงได้หรือไม่ ภายใต้หลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขใด หรือสามารถดำเนินการเช่นนี้ได้ผ่านกระบวนการบังคับคดีเฉพาะภายในประเทศไทยเท่านั้น

เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาดังกล่าว บทความนี้จะนำเสนอเนื้อหา 4 หัวข้อ ได้แก่ อนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ค.ศ. 2019 คดีปกครองเกี่ยวกับการอนุญาโตตุลาการ การไกล่เกลี่ยในคดีปกครอง และข้อพิจารณาว่าอนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ค.ศ. 2019 มีความเกี่ยวข้องกับคดีปกครองหรือไม่ อย่างไร รวมถึงข้อพิจารณาว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง อยู่ในขอบเขตของอนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ค.ศ. 2019 หรือไม่ อย่างไร มีรายละเอียด ดังนี้

1. อนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ค.ศ. 2019

1.1 ความเป็นมา

คณะกรรมการสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายการค้าระหว่างประเทศ (United Nations Commission on International Trade Law หรือ UNCITRAL)⁷ ตระหนักถึงประโยชน์ของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation) หรือการประนอมข้อพิพาท (Conciliation)⁸ ในฐานะที่เป็นวิธีระงับข้อพิพาททางพาณิชย์ระหว่างประเทศอย่างฉันมิตร จึงได้มอบหมายให้คณะทำงานที่ 2 (Working Group 2) ซึ่งรับผิดชอบเรื่องการระงับข้อพิพาททางเลือก (ADR) ดำเนินการร่างอนุสัญญาขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 2014 ตามข้อเสนอแนะของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำอนุสัญญาที่จะช่วยสนับสนุนให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นที่ยอมรับและสามารถบังคับได้ข้ามพรมแดนทำนองเดียวกับอนุสัญญานิวยอร์ก ค.ศ. 1958 คณะทำงานที่ 2 ได้ประชุมและพิจารณาร่างอนุสัญญาจนแล้วเสร็จ ต่อมา เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน ค.ศ. 2018 UNCITRAL ได้พิจารณาให้ความเห็นชอบร่างอนุสัญญา หลังจากนั้น เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม ค.ศ. 2018 ที่ประชุมสมัชชาใหญ่

⁷ UNCITRAL เป็นองค์กรของสหประชาชาติ (United Nation) ซึ่งสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (United Nations General Assembly หรือ UNGA) แต่งตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1966 มีบทบาทสำคัญในการพัฒนากฎหมายพาณิชย์ระหว่างประเทศให้มีความเป็นเอกภาพและทันสมัย ปรับลดอุปสรรคด้านความแตกต่างทางกฎหมายพาณิชย์ของแต่ละประเทศ เอกสารต่าง ๆ ของ UNCITRAL เพื่อการนำไปปรับใช้ เป็นผลงานที่ประเทศสมาชิกได้ร่วมกันพิจารณาและจัดทำขึ้นสรุปข้อมูลจากหน้าแรกของเว็บไซต์ทางการ UNCITRAL, [ออนไลน์], เข้าถึงจาก <https://uncitral.un.org/en/content/homepage> เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2567.

⁸ UNCITRAL ได้อธิบายในเอกสารที่เกี่ยวข้องหลายฉบับว่า ในทางปฏิบัติมีการใช้สองคำนี้สลับกันไปมา ซึ่งไม่พียงนับว่ามีความแตกต่างกันในสาระสำคัญ เช่น ในคำอธิบายเชิงบรรณคดีที่ 1 ของ UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation, 2018 (amending the UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation, 2002), [Online], retrieved from https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/annex_ii.pdf เมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2567.

สหประชาชาติ (United Nations General Assembly หรือ UNGA) ได้พิจารณาและให้การอนุมัติร่างอนุสัญญาทั้งหมติให้สาธารณรัฐสิงคโปร์เป็นเจ้าภาพจัดพิธีการลงนามอนุสัญญาในวันที่ 7 สิงหาคม ค.ศ. 2019 พร้อมเสนอให้เรียกอนุสัญญานี้ว่า “อนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ค.ศ. 2019” เพื่อเป็นเกียรติแก่เจ้าภาพในการจัดงานพิธีลงนามอนุสัญญา มีประเทศเข้าร่วมลงนามจำนวน 46 ประเทศ⁹ ปัจจุบันมีประเทศร่วมลงนามจำนวน 57 ประเทศ และมีผลบังคับใช้แล้วกับภาคีจำนวน 13 ประเทศ ในบรรดาประเทศที่ได้ร่วมลงนามประกอบด้วยสมาชิกอาเซียนจำนวน 4 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐสิงคโปร์ บรูไนดารุสซาลาม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐฟิลิปปินส์¹⁰

1.2 สารสำคัญ

อนุสัญญา¹¹ มี 16 มาตรา มีการกำหนดนิยามคำว่า “การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท” (Mediation) ว่า กระบวนการที่คู่พิพาทมีเจตนาที่จะระงับข้อพิพาทกันอย่างฉันทามติโดยได้รับความช่วยเหลือจากผู้ไกล่เกลี่ย (The Mediator) ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกที่ไม่มีอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทนั้น¹² อนุสัญญามีขอบเขตการใช้บังคับกับข้อตกลงอันเป็นผลจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในทางพาณิชย์ (Commercial Dispute) ข้อตกลงนั้นต้องจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร (in writing) และมีข้อเท็จจริงซึ่งเป็นองค์ประกอบระหว่างประเทศ เช่น สถานประกอบการของคู่พิพาทตั้งอยู่คนละประเทศ อนุสัญญานี้ไม่ใช้บังคับกับข้อตกลงเกี่ยวกับธุรกรรมซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการบริโภคส่วนบุคคลหรือภายในครัวเรือนหรือที่เกี่ยวกับกฎหมายครอบครัว มรดก หรือแรงงาน นอกจากนี้ อนุสัญญายังไม่ใช้บังคับกับข้อตกลงซึ่งได้มาจากการพิจารณา

⁹ นฤมล มีชูกรณ์, “การบังคับสัญญาไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางพาณิชย์ระหว่างประเทศที่เป็นผลมาจากการไกล่เกลี่ย ศึกษาการบังคับสัญญาไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางพาณิชย์ระหว่างประเทศภายใต้อนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ค.ศ. 2019” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2562), น. 75-76.

¹⁰ จำนวนภาคีจากข้อมูล Status : United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation, [Online], retrieved from https://uncitral.un.org/en/texts/mediation/conventions/international_settlement_agreements/status เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2567.

¹¹ United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation, [Online], retrieved from https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/EN/Texts/UNCITRAL/Arbitration/mediation_convention_v1900316_eng.pdf เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2567.

¹² Convention (Definitions)

Article 2. ““Mediation” means a process, irrespective of the expression used or the basis upon which the process is carried out, whereby parties attempt to reach an amicable settlement of their dispute with the assistance of a third person or persons (“the mediator”) lacking the authority to impose a solution upon the parties to the dispute.”

โดยศาลหรือข้อตกลงอันเป็นผลจากการไกล่เกลี่ยในกระบวนการพิจารณาของศาลซึ่งสามารถบังคับได้อย่างคำพิพากษารวมถึงข้อตกลงซึ่งสามารถบังคับได้อย่างคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ¹³

ขอบเขตของข้อพิพาทในทางพาณิชย์ (Commercial Dispute) ซึ่งอยู่ภายใต้การใช้บังคับของอนุสัญญานี้ ปรากฏคำอธิบายตามรายงานการประชุมของคณะทำงานที่ 2 ครั้งที่ 65 ณ กรุงเวียนนา สาธารณรัฐออสเตรีย เมื่อวันที่ 12 ถึงวันที่ 23 กันยายน ค.ศ. 2016¹⁴ สรุปความได้ว่า คณะทำงานที่ 2 เห็นว่า ข้อตกลงระงับข้อพิพาทในทางพาณิชย์สมควรตีความอย่างกว้างโดยไม่ต้องปรากฏถ้อยคำเพื่อจำกัดขอบเขตในการนี้ ได้มีการอธิบายเพิ่มเติมคำว่า “ทางพาณิชย์” (Commercial) ในเชิงอรรถของกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการประนอมข้อพิพาททางพาณิชย์ระหว่างประเทศ (Model Law on International Commercial

¹³ Convention (Scope of application)

Article 1. *“This Convention applies to an agreement resulting from mediation and concluded in writing by parties to resolve a commercial dispute (“settlement agreement”) which, at the time of its conclusion, is international in that :*

(a) At least two parties to the settlement agreement have their places of business in different States; or

(b) The State in which the parties to the settlement agreement have their places of business is different from either :

(i) The State in which a substantial part of the obligations under the settlement agreement is performed; or

(ii) The State with which the subject matter of the settlement agreement is most closely connected.

This Convention does not apply to settlement agreements :

(a) Concluded to resolve a dispute arising from transactions engaged in by one of the parties (a consumer) for personal, family or household purposes;

(b) Relating to family, inheritance or employment law.

This Convention does not apply to :

(a) Settlement agreements :

(i) That have been approved by a court or concluded in the course of proceedings before a court; and

(ii) That are enforceable as a judgment in the State of that court;

(b) Settlement agreements that have been recorded and are enforceable as an arbitral award.”

¹⁴ Report of Working Group II (Dispute Settlement) on the work of its sixty-fifth session (Vienna, 12-23 September 2016), [Online], retrieved from https://uncitral.un.org/en/working_groups/2/arbitration เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2567.

Conciliation)¹⁵ สรุปความได้ว่า คำว่า “ทางพาณิชย์” สมควรตีความอย่างกว้าง เพื่อให้ครอบคลุมทุกความสัมพันธ์ตามธรรมชาติในทางพาณิชย์ (Relationships of a Commercial Nature) ไม่ว่าข้อพิพาทนั้นจะเกิดจากสัญญาหรือไม่ เช่น สัญญาซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการ (Trade Transaction) สัญญาจัดจำหน่าย (Distribution Agreement) การมอบหมายผู้แทนหรือตัวแทนทางพาณิชย์ (Commercial Representation or Agency) การรับซื้อหนี้การค้าหรือแฟกเตอร์ริง (Factoring) การเช่า (Leasing) การก่อสร้าง (Construction of Works) การรับปรึกษา (Consulting) การวิศวกรรม (Engineering) การลงทุน (Investment) การเงิน (Financing) การธนาคาร (Banking) การประกันภัย (Insurance) การอนุญาตให้สำรวจทรัพยากรธรรมชาติหรือสัญญาสัมปทาน (Exploitation Agreement or Concession) กิจกรรมร่วมค้าหรือความร่วมมือทางธุรกิจหรืออุตสาหกรรมรูปแบบอื่น (Joint Venture and other Forms of Industrial or Business Cooperation) การขนส่งสินค้าหรือผู้โดยสารไม่ว่าทางอากาศ ทะเล หรือบนพื้นดิน (Carriage)

ในอนุสัญญานี้ การไกล่เกลี่ยและข้อตกลงอันเกิดจากการไกล่เกลี่ยต้องมีลักษณะระหว่างประเทศ (International) ปรากฏคำอธิบายของคณะทำงานที่ 2 ในรายงานการประชุมข้างต้นว่า ประเด็นนี้สมควรตีความให้สอดคล้องกับกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการประนอมข้อพิพาททางพาณิชย์ระหว่างประเทศ (Model Law on International Commercial Conciliation) ดังนี้

มาตรา 1 แห่งกฎหมายต้นแบบ¹⁶ กำหนดว่า “กฎหมายนี้ให้ใช้บังคับกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางพาณิชย์ระหว่างประเทศ (International Commercial Mediation) และข้อตกลงระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศ (International Settlement Agreements)”

มาตรา 3 แห่งกฎหมายต้นแบบ¹⁷ กำหนดว่า “มาตรานี้ให้ใช้บังคับกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางพาณิชย์ระหว่างประเทศ (International Commercial Mediation) ซึ่งมีข้อเท็จจริงกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

¹⁵ UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation (2002), [Online], retrieved from https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/03-90953_ebook.pdf เมื่อ 13 กุมภาพันธ์ 2567.

¹⁶ The Model Law (Scope of application of the Law and definitions)

Article 1. “1. This Law applies to international commercial mediation and to international settlement agreements.”

¹⁷ The Model Law (Scope of application of the section and definitions)

Article 3. “1. This section applies to international commercial mediation.

2. A mediation is “international” if :

(a) The parties to an agreement to mediate have, at the time of the conclusion of that agreement, their places of business in different States; or (b) The State in which the parties have their places of business is different from either :

(มีต่อหน้าถัดไป)

(เอ) คู่สัญญาในข้อตกลง ณ ขณะที่ทำข้อตกลงนั้น มีสถานประกอบการอยู่คนละรัฐ หรือ
(บี) สถานประกอบการของคู่สัญญาในข้อตกลงตั้งอยู่คนละรัฐ โดยรัฐนั้นต้องมีลักษณะ
ตามข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(1) เป็นรัฐที่จะมีการชำระหนี้ตามข้อตกลงในส่วนสาระสำคัญ

(2) เป็นรัฐซึ่งเกี่ยวข้องที่สุดกับการระงับข้อพิพาทนั้น

เพื่อประโยชน์ในการตีความวรรคก่อน

(เอ) ถ้าคู่สัญญามีสถานประกอบการมากกว่าหนึ่งรัฐ ให้หมายถึงสถานประกอบการในรัฐ
ซึ่งการระงับข้อพิพาทนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องที่สุด

(บี) ถ้าคู่สัญญาไม่มีสถานประกอบการในรัฐใด ให้หมายถึงรัฐอันเป็นที่อยู่ของคู่สัญญา
ฝ่ายนั้น

นอกจากนี้ มาตรานี้ยังให้ใช้บังคับกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางพาณิชย์ซึ่งคู่สัญญา
ตกลงกันกำหนดให้เป็นการไกล่เกลี่ยระหว่างประเทศหรือตกลงกันให้ความในมาตรานี้มีผลใช้บังคับด้วย...”

จากกฎหมายต้นแบบข้างต้นจะเห็นได้ว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางพาณิชย์ระหว่างประเทศ
จะมีการพิจารณาทั้งส่วนของกระบวนการไกล่เกลี่ยและส่วนของข้อตกลงอันเป็นผลจากการไกล่เกลี่ยนั้นว่า
ต้องมียุติการประกอบระหว่างประเทศ สะท้อนถึงกลไกตามอนุสัญญานี้ที่มีขึ้นเพื่อประโยชน์ในการบังคับ
ตามข้อตกลงข้ามพรมแดน เพราะหากการไกล่เกลี่ยและข้อตกลงอันเป็นผลจากการไกล่เกลี่ยไม่มีองค์ประกอบ
ระหว่างประเทศหรือเป็นเพียงข้อพิพาทภายในประเทศ (Domestic Dispute) คู่พิพาทย่อมสามารถใช้กลไก
ภายในประเทศ เช่น การร้องหรือฟ้องคดีต่อศาลภายในประเทศนั้น ๆ เพื่อขอให้บังคับตามข้อตกลงนั้นได้อยู่แล้ว

หลักการสำคัญของอนุสัญญา คือ คู่พิพาทสามารถร้องขอต่อศาลภายในประเทศ
ของประเทศภาคีเพื่อให้มีการบังคับตามข้อตกลงนั้นได้ คู่พิพาทที่ประสงค์เช่นนั้นก็มีหน้าที่ต้องเสนอหลักฐาน
ต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อการพิจารณามีคำสั่ง เช่น หลักฐานที่เป็นข้อตกลงซึ่งได้มีการลงนามโดยคู่พิพาท
หลักฐานว่าข้อตกลงเป็นผลจากการกระบวนการไกล่เกลี่ย หลักฐานจากสถาบันซึ่งได้ดำเนินกระบวนการไกล่เกลี่ย

(ต่อจากเชิงอรรถที่ 17)

(i) The State in which a substantial part of the obligations of the commercial
relationship is to be performed; or

(ii) The State with which the subject matter of the dispute is most closely connected.

3. For the purposes of paragraph 2 :

(a) If a party has more than one place of business, the place of business is that
which has the closest relationship to the agreement to mediate;

(b) If a party does not have a place of business, reference is to be made to the party's
habitual residence.

4. This section also applies to commercial mediation when the parties agree that
the mediation is international or agree to the applicability of this section.”

หรือหลักฐานอื่นที่มีความน่าเชื่อถือสมควรแก่การรับฟังของศาล¹⁸ อนุสัญญากำหนดเหตุที่ศาลจะปฏิเสธไม่บังคับตามข้อตกลง ดังนี้ (1) เหตุจากการร้องและพิสูจน์ของคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เช่น ปัญหาเรื่องความสามารถของคู่พิพาท ข้อตกลงนั้นไม่มีผลในทางกฎหมายเพราะเป็นโมฆะ ยังไม่มีผลผูกพันหรือไม่สมบูรณ์ หรือเนื้อหาข้อตกลงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ทั้งนี้ตามข้อตกลงนั้นได้ระงับไปก่อนแล้วหรือไม่สามารถปฏิบัติการชำระหนี้ได้เพราะข้อตกลงไม่ชัดเจนหรือไม่สามารถเข้าใจได้ การบังคับตามข้อตกลงจะขัดแย้งกับความในข้อตกลงนั่นเอง ปรากฏการฝ่าฝืนมาตรฐานในกระบวนการไกล่เกลี่ยอย่างรุนแรงหรือปรากฏว่าผู้ไกล่เกลี่ยมีปัญหาเรื่องความเป็นกลาง และ (2) เหตุจากศาลเห็นเอง เช่น การบังคับตามข้อตกลงเป็นการฝ่าฝืนความสงบเรียบร้อยในประเทศนั้น หรือข้อพิพาทเช่นนั้นไม่สามารถระงับได้ด้วยกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท¹⁹ กรณีปรากฏว่าคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนำข้อพิพาทซึ่งได้มีการระงับ

¹⁸ **Convention (Requirements for reliance on settlement agreements)**

Article 4. “A party relying on a settlement agreement under this Convention shall supply to the competent authority of the Party to the Convention where relief is sought :

- (a) The settlement agreement signed by the parties;
- (b) Evidence that the settlement agreement resulted from mediation, such as :
 - (i) The mediator’s signature on the settlement agreement;
 - (ii) A document signed by the mediator indicating that the mediation was carried out;
 - (iii) An attestation by the institution that administered the mediation; or
 - (iv) In the absence of (i), (ii) or (iii), any other evidence acceptable to the competent

authority.”

¹⁹ **Convention (Grounds for refusing to grant relief)**

Article 5. “The competent authority of the Party to the Convention where relief is sought under article 4 may refuse to grant relief at the request of the party against whom the relief is sought only if that party furnishes to the competent authority proof that :

- (a) A party to the settlement agreement was under some incapacity;
- (b) The settlement agreement sought to be relied upon :
 - (i) Is null and void, inoperative or incapable of being performed under the law to which the parties have validly subjected it or, failing any indication thereon, under the law deemed applicable by the competent authority of the Party to the Convention where relief is sought under article 4;
 - (ii) Is not binding, or is not final, according to its terms; or
 - (iii) Has been subsequently modified;
- (c) The obligations in the settlement agreement :
 - (i) Have been performed; or
 - (ii) Are not clear or comprehensible;

(มีต่อหน้าถัดไป)

ด้วยการทำข้อตกลงไว้แล้วไปฟ้องคดีหรือเสนอต่ออนุญาโตตุลาการ เพื่อมิให้เกิดกระบวนการบังคับตามสิทธิเรียกร้องซึ่งได้ระงับไปแล้วอย่างซ้ำซ้อน คู่พิพาทอีกฝ่ายสามารถร้องขอให้ศาลมีคำสั่งเรียกให้คู่พิพาทฝ่ายนั้นวางประกันความเสียหายตามที่เห็นสมควร²⁰

ในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญานี้ แต่ละประเทศสามารถตั้งข้อสงวนตามอนุสัญญาได้เฉพาะใน 2 เรื่องเท่านั้น ได้แก่ (1) การกำหนดให้อนุสัญญาไม่มีผลใช้บังคับกับข้อตกลงซึ่งคู่พิพาทฝ่ายหนึ่งเป็นหน่วยงานรัฐ (Governmental Agencies) หรือเป็นบุคคลซึ่งกระทำการแทนหน่วยงานรัฐ และ (2) การกำหนดให้อนุสัญญาไม่มีผลใช้บังคับได้ก็ต่อเมื่อคู่พิพาทมีข้อตกลงร่วมกันให้ใช้บังคับโดยเฉพาะเจาะจงเท่านั้น²¹

(ต่อจากเชิงอรรถที่ 19)

(d) Granting relief would be contrary to the terms of the settlement agreement;

(e) There was a serious breach by the mediator of standards applicable to the mediator or the mediation without which breach that party would not have entered into the settlement agreement; or

(f) There was a failure by the mediator to disclose to the parties circumstances that raise justifiable doubts as to the mediator's impartiality or independence and such failure to disclose had a material impact or undue influence on a party without which failure that party would not have entered into the settlement agreement.

The competent authority of the Party to the Convention where relief is sought under article 4 may also refuse to grant relief if it finds that :

(a) Granting relief would be contrary to the public policy of that Party; or

(b) The subject matter of the dispute is not capable of settlement by mediation under the law of that Party."

²⁰ Convention (Parallel applications or claims)

Article 6. *"If an application or a claim relating to a settlement agreement has been made to a court, an arbitral tribunal or any other competent authority which may affect the relief being sought under article 4, the competent authority of the Party to the Convention where such relief is sought may, if it considers it proper, adjourn the decision and may also, on the request of a party, order the other party to give suitable security."*

²¹ Convention (Reservations)

Article 8. *"A Party to the Convention may declare that :*

(a) It shall not apply this Convention to settlement agreements to which it is a party, or to which any governmental agencies or any person acting on behalf of a governmental agency is a party, to the extent specified in the declaration;

(b) It shall apply this Convention only to the extent that the parties to the settlement agreement have agreed to the application of the Convention."

ปัจจุบัน สำนักงานศาลยุติธรรมและกระทรวงยุติธรรมในฐานะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันพิจารณาและเตรียมการเพื่อเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาดังกล่าว โดยได้เริ่มประชุมคณะทำงานเพื่อดำเนินการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยข้อตกลงระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศอันเป็นผลมาจากการไกล่เกลี่ย (United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation) ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนศาลยุติธรรม ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด และผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เพื่อพิจารณายกร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อตกลงระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศอันเป็นผลมาจากการไกล่เกลี่ย พ.ศ. ซึ่งเป็นกฎหมายอนุวัติการตามอนุสัญญา²² ขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาและการเตรียมการที่เกี่ยวข้องเพื่อเสนอเรื่องให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป

2. คติปกครองเกี่ยวกับการอนุญาโตตุลาการ

การอนุญาโตตุลาการเป็นการระงับข้อพิพาททางเลือก (ADR) อีกประเภทหนึ่งที่มีความนิยมในการระงับข้อพิพาทที่หลากหลาย โดยเฉพาะข้อพิพาททางพาณิชย์ระหว่างประเทศ เกี่ยวกับเรื่องนี้ได้มีการจัดทำอนุสัญญานิวยอร์ก ค.ศ. 1958 ซึ่งประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีแล้วเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม ค.ศ. 1959 ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการสามารถดำเนินการในชั้นศาลเพื่อให้เกิดสภาพบังคับข้ามพรมแดนภายในกลุ่มประเทศภาคีได้ การบังคับตามคำชี้ขาดดังกล่าวยังรวมถึงคำชี้ขาดอันเนื่องมาจากข้อพิพาทตามสัญญาทางปกครอง ซึ่งเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งของศาลปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (6) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ดังนั้นเมื่ออนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ค.ศ. 2019 ได้อ้างอิงอนุสัญญานิวยอร์ก ค.ศ. 1958 เป็นต้นแบบในการยกร่าง ทั้งยังมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดสภาพบังคับตามข้อตกลงข้ามพรมแดนในทำนองเดียวกับการบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการเพื่อประโยชน์ในการศึกษาเปรียบเทียบ ผู้เขียนบทความจึงเห็นควรนำเสนอเรื่องนี้ประกอบไปด้วย

2.1 การอนุญาโตตุลาการ

การอนุญาโตตุลาการเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทซึ่งมีรายละเอียดของกระบวนการเป็นไปตามความตกลงโดยสมัครใจของคู่พิพาท โดยเฉพาะการเลือกบุคคลให้มาทำหน้าที่อนุญาโตตุลาการเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทนั้น การอนุญาโตตุลาการสามารถใช้ระงับข้อพิพาทได้หลากหลาย ตั้งแต่ข้อพิพาทระหว่างเอกชนด้วยกัน ข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานทางปกครองกับเอกชน (ไม่ว่าเป็นสัญญาทางปกครองหรือไม่) ไปจนถึงข้อพิพาทระหว่างประเทศ ได้แก่ ข้อพิพาทตามสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศ

²² รายงานการประชุมคณะทำงานเพื่อดำเนินการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยข้อตกลงระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศอันเป็นผลมาจากการไกล่เกลี่ย (United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation), ครั้งที่ 2/2565, วันพฤหัสบดีที่ 8 กุมภาพันธ์ 2565 เวลา 09.00 น., ณ ห้องประชุมเล็ก ชั้น 12 และผ่านระบบออนไลน์ สำนักงานศาลยุติธรรม.

ซึ่งคู่กรณีฝ่ายหนึ่งมีสถานะเป็นรัฐ เช่น ความตกลงเกี่ยวกับเขตการค้าเสรี (Free Trade Area หรือ FTA) หรือความตกลงเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนระหว่างรัฐกับนักลงทุน (Bilateral Investment Treaty หรือ BIT) บทความนี้จะเน้นกล่าวถึงการอนุญาโตตุลาการซึ่งเป็นการระงับข้อพิพาทตามสัญญาทางปกครอง เป็นสำคัญ เนื่องจากเป็นข้อพิพาทที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งของศาลปกครอง ตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (6) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ประกอบกับมาตรา 9 และมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545²³ โดยจะไม่กล่าวถึงการอนุญาโตตุลาการระหว่างเอกชนกับเอกชน (ไม่ว่าจะมีองค์ประกอบระหว่างประเทศหรือไม่) และการอนุญาโตตุลาการเพื่อระงับข้อพิพาทตามสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศ ซึ่งมีรัฐเป็นคู่กรณี²⁴ เนื่องจากไม่ใช่ข้อพิพาทที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งของศาลปกครอง²⁵

2.2 สัญญาทางปกครองซึ่งระงับข้อพิพาทโดยการอนุญาโตตุลาการ

สัญญาทางปกครอง คือ สัญญาที่คู่สัญญาอย่างน้อยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นหน่วยงานทางปกครอง²⁶ กรณีคู่สัญญาตกลงให้ใช้วิธีการระงับข้อพิพาททางเลือก (ADR) โดยการอนุญาโตตุลาการ มีกฎหมายรองรับการดำเนินการในเรื่องนี้อย่างชัดเจนในมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 ซึ่งบัญญัติว่า “ในสัญญาระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเอกชนไม่ว่าเป็นสัญญาทางปกครองหรือไม่ก็ตาม คู่สัญญาอาจตกลงให้ใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการในการระงับข้อพิพาทได้ และให้สัญญาอนุญาโตตุลาการดังกล่าวมีผลผูกพันคู่สัญญา” อย่างไรก็ตาม กรณีหน่วยงานทางปกครองนั้นเป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้แนวทางการปฏิบัติราชการตามมติคณะรัฐมนตรี ในการกำหนดวิธีระงับข้อพิพาททางเลือก (ADR) โดยการอนุญาโตตุลาการ ได้มีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2558²⁷ กำหนดแนวทางไว้ ดังนี้

“สัญญาที่หน่วยงานของรัฐทำกับเอกชนในไทยหรือต่างประเทศ ไม่ว่าจะ เป็นสัญญาทางปกครองหรือไม่ ถ้าเป็นกรณีดังต่อไปนี้

(1) สัญญาที่ต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติการให้เอกชนร่วมทุนในกิจการของรัฐ

พ.ศ. 2556

(2) สัญญาสัมปทานที่หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ให้สัมปทาน

²³ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 4 เจริญธรรมที่ 5 และเจริญธรรมที่ 6

²⁴ เช่น ข้อพิพาทระหว่าง บริษัท วอลเตอร์ บาว เอจี จำกัด กับราชอาณาจักรไทย ข้อพิพาทระหว่าง บริษัท คิงส์เกต คอนโซลิเตดเต็ด ลิมิเตด กับราชอาณาจักรไทย

²⁵ คำสั่งศาลปกครองสูงสุด ที่ 883/2556 ระหว่าง ราชอาณาจักรไทย ผู้ร้องที่ 1 กระทรวงคมนาคม ผู้ร้องที่ 2 และกรมทางหลวง ผู้ร้องที่ 3 กับบริษัท วอลเตอร์ บาว เอจี จำกัด ผู้คัดค้าน เรื่อง คดีพิพาทเกี่ยวกับการคัดค้าน คำชี้ขาดของคณะอนุญาโตตุลาการ (คำร้องอุทธรณ์คำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา)

²⁶ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 3

²⁷ มติคณะรัฐมนตรีลงวันที่ 14 กรกฎาคม 2558 มีเนื้อหาเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมมติคณะรัฐมนตรี ลงวันที่ 28 กรกฎาคม 2552

หน่วยงานของรัฐไม่ควรเขียนผูกมัดในสัญญาให้มอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการเป็นผู้ชี้ขาด แต่หากมีปัญหาหรือความจำเป็น หรือเป็นข้อเรียกร้องของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้ ให้เสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติเป็นเรื่อง ๆ ไป

สำหรับสัญญาใดที่ส่วนราชการต้องเสนอคณะรัฐมนตรีตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการเสนอเรื่องและการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2548 และสัญญามีข้อระบุให้อนุญาตตุลาการโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ สัญญานั้นยังคงต้องเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบด้วย”

จากมติคณะรัฐมนตรีข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ในกรณีสัญญาทั่วไป (ไม่ว่าจะเป็นสัญญาทางปกครองหรือไม่) หน่วยงานทางปกครองสามารถกำหนดให้ใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยการอนุญาตตุลาการได้ตามที่พิจารณาเห็นสมควร แต่หากเป็นสัญญาบางประเภทที่มีความสำคัญและอาจส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ หน่วยงานทางปกครองจะกำหนดให้ใช้การอนุญาตตุลาการได้ก็ต่อเมื่อได้รับการอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีก่อนเท่านั้น ดังนั้นแม้ว่าการอนุญาตตุลาการจะเป็นที่นิยมในการระงับข้อพิพาททางพาณิชย์ แต่กรณีที่สัญญานั้นมีหน่วยงานทางปกครองเป็นคู่สัญญายังคงปรากฏข้อกังวลของฝ่ายบริหารอยู่บางประการ โดยเฉพาะความเชื่อมั่นในความถูกต้องของคำชี้ขาด ซึ่งดำเนินการโดยอนุญาตตุลาการภาคเอกชน ไม่ใช้การพิจารณาพิพากษาคดีหรือการมีคำสั่งของศาลซึ่งเป็นองค์กรตุลาการของรัฐ

กรณีสัญญาทางปกครองซึ่งกำหนดให้มีการระงับข้อพิพาทโดยการอนุญาตตุลาการเมื่ออนุญาตตุลาการมีคำชี้ขาดเป็นประการใดแล้ว คำชี้ขาดนั้นย่อมเป็นที่สุดและมีผลผูกพันคู่พิพาท (Final and Binding) หากลูกหนี้ในคำชี้ขาดไม่ปฏิบัติตามคำชี้ขาด คู่พิพาทฝ่ายเจ้าหนี้ในคำชี้ขาดสามารถร้องขอให้ศาลปกครองมีคำสั่งบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาตตุลาการกับทรัพย์สินของลูกหนี้ในคำชี้ขาดได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ของมาตรา 41 ถึงมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการ พ.ศ. 2545 ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ว่า คู่พิพาทที่ประสงค์ให้มีการบังคับเช่นนั้นต้องยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจภายในกำหนดเวลา 3 ปี นับแต่วันที่อาจบังคับตามคำชี้ขาดได้²⁸ กรณีเป็นสัญญาทางปกครองจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (6) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ประกอบกับมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการ พ.ศ. 2545 คู่พิพาทต้องมีหลักฐานที่เกี่ยวข้องมาแสดงต่อศาลปกครอง ได้แก่ คำชี้ขาดของอนุญาตตุลาการ สัญญาอนุญาตตุลาการ รวมถึงคำแปลเป็นภาษาไทยของเอกสารเหล่านั้น²⁹ ศาลปกครองมีอำนาจปฏิเสธไม่รับบังคับตามคำชี้ขาดได้ หากมีเหตุตามที่กฎหมายกำหนด³⁰ เช่น คู่สัญญาในสัญญาอนุญาตตุลาการมีความบกพร่องเรื่องความสามารถ สัญญาอนุญาตตุลาการไม่มีผลผูกพันตามกฎหมาย องค์ประกอบของอนุญาตตุลาการหรือกระบวนการพิจารณาของอนุญาตตุลาการไม่ได้เป็นไปตามข้อตกลง หรือข้อพิพาทนั้นไม่สามารถระงับได้ด้วยการอนุญาตตุลาการ³¹

²⁸ มาตรา 42 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการ พ.ศ. 2545

²⁹ มาตรา 42 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการ พ.ศ. 2545

³⁰ มาตรา 43 แห่งพระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการ พ.ศ. 2545

³¹ มาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการ พ.ศ. 2545

เมื่อศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาในเรื่องนี้แล้ว โดยทั่วไปกฎหมายห้ามมิให้มีการอุทธรณ์ เว้นแต่จะปรากฏเหตุตามข้อยกเว้นซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด³² เช่น การบังคับตามคำชี้ขาดจะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (Public Policy) หรือไม่ตรงกับคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ นอกจากนี้ หากคู่พิพาทฝ่ายใดเห็นว่าคำชี้ขาดนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย คู่พิพาทฝ่ายนั้นสามารถร้องขอให้ศาลปกครองเพิกถอนคำชี้ขาดได้เช่นกัน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ของมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน

เนื้อหาในพระราชบัญญัติข้างต้น ทั้งเรื่องการบังคับตามคำชี้ขาดและการเพิกถอนคำชี้ขาดเป็นการอนุวัติการมาจากอนุสัญญานิวยอร์ก ค.ศ. 1958³³ เพื่อให้กฎหมายภายใน (Domestic Law)

³² มาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545

³³ Convention

Article 4. “To obtain the recognition and enforcement mentioned in the preceding article, the party applying for recognition and enforcement shall, at the time of the application, supply :

(a) The duly authenticated original award or a duly certified copy thereof;

(b) The original agreement referred to in article II or a duly certified copy thereof.

If the said award or agreement is not made in an official language of the country in which the award is relied upon, the party applying for recognition and enforcement of the award shall produce a translation of these documents into such language. The translation shall be certified by an official or sworn translator or by a diplomatic or consular agent.”

Article 5. “Recognition and enforcement of the award may be refused, at the request of the party against whom it is invoked, only if that party furnishes to the competent authority where the recognition and enforcement is sought, proof that :

(a) The parties to the agreement referred to in article II were, under the law applicable to them, under some incapacity, or the said agreement is not valid under the law to which the parties have subjected it or, failing any indication thereon, under the law of the country where the award was made; or

(b) The party against whom the award is invoked was not given proper notice of the appointment of the arbitrator or of the arbitration proceedings or was otherwise unable to present his case; or

(c) The award deals with a difference not contemplated by or not falling within the terms of the submission to arbitration, or it contains decisions on matters beyond the scope of the submission to arbitration, provided that, if the decisions on matters submitted to arbitration can be separated from those not so submitted, that part of the award which contains decisions on matters submitted to arbitration may be recognized and enforced; or

(มีต่อหน้าถัดไป)

ของกลุ่มประเทศภาคีมีหลักเกณฑ์เป็นมาตรฐานเดียวกัน สำหรับคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการเพื่อระงับข้อพิพาทตามสัญญาทางปกครองซึ่งได้กระทำในต่างประเทศ ศาลปกครองของไทยจะมีคำพิพากษาเพื่อบังคับตามคำชี้ขาดได้ก็ต่อเมื่อเป็นคำชี้ขาดที่อยู่ในบังคับแห่งอนุสัญญานิวยอร์ก ค.ศ. 1958³⁴ ในทางกลับกันกรณีเป็นคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการเพื่อระงับข้อพิพาทตามสัญญาทางปกครองซึ่งได้กระทำในประเทศไทย เจ้าหนี้ในคำชี้ขาดสามารถไปร้องขอต่อศาลต่างประเทศซึ่งเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาเพื่อขอให้มีการบังคับตามคำชี้ขาดนั้นได้เช่นกัน

2.3 กระบวนการ Mediation-Arbitration (Med-Arb)

กระบวนการ Mediation-Arbitration (Med-Arb) เป็นการผสมผสานระหว่าง การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกับการอนุญาโตตุลาการเข้าด้วยกัน ทั้งนี้ เพื่อเสริมประสิทธิภาพให้การบังคับตามข้อตกลงที่ได้มาจากการไกล่เกลี่ยมีสภาพบังคับได้เช่นเดียวกับคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ กล่าวคือ คู่พิพาทที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยจนได้ทำข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความแล้ว สามารถยื่นข้อตกลงหรือสัญญานั้นให้อนุญาโตตุลาการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของเนื้อหา หากเห็นว่าเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว อนุญาโตตุลาการจะมีคำชี้ขาดเพื่อให้เป็นไปตามข้อตกลงหรือสัญญานั้น คำชี้ขาดอันเกิดมาจากการบวนการ Med-Arb มีสถานะเช่นเดียวกับคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการโดยทั่วไป ดังนั้นหากเป็นคำชี้ขาดที่สืบเนื่องมาจากข้อตกลงระงับข้อพิพาททางปกครอง (ในกรณีที่หน่วยงานทางปกครองมีอำนาจระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการ Med-Arb ได้) เรื่องนี้ย่อมอยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งของศาลปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (6) แห่งพระราชบัญญัติ

(ต่อจากเชิงอรรถที่ 33)

(d) *The composition of the arbitral authority or the arbitral procedure was not in accordance with the agreement of the parties, or, failing such agreement, was not in accordance with the law of the country where the arbitration took place; or*

(e) *The award has not yet become binding on the parties, or has been set aside or suspended by a competent authority of the country in which, or under the law of which, that award was made.*

Recognition and enforcement of an arbitral award may also be refused if the competent authority in the country where recognition and enforcement is sought finds that :

(a) *The subject matter of the difference is not capable of settlement by arbitration under the law of that country; or (b) The recognition or enforcement of the award would be contrary to the public policy of that country."*

³⁴ ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับแนวทางในการตีความอนุสัญญาได้จาก คำแนะนำของสภานานาชาติเพื่อการอนุญาโตตุลาการทางพาณิชย์ (International Council for Commercial Arbitration (ICCA) ในการตีความอนุสัญญานิวยอร์ก ค.ศ. 1958 : คู่มือสำหรับผู้พิพากษา, [ออนไลน์], เข้าถึงจาก https://cdn.arbitration-icca.org/s3fs-public/document/media_document/thailand_nyc_guide_final_16_september_2019.pdf เมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2567.

จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ประกอบกับมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติ อนุญาตตุลาการ พ.ศ. 2545 ทั้งยังอยู่ภายใต้การบังคับใช้ของอนุสัญญานิวยอร์ก ค.ศ. 1958 ด้วย จากการศึกษาพบว่ามิถุนายนมีกฎหมายรับรองกระบวนการเช่นนี้อยู่ในมาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติอนุญาตตุลาการ พ.ศ. 2545 ซึ่งบัญญัติว่า

“ในระหว่างดำเนินการทางอนุญาตตุลาการ ถ้าคู่พิพาทประนีประนอมยอมความกัน ให้คณะอนุญาตตุลาการยุติกระบวนการพิจารณา หากคู่พิพาทร้องขอและคณะอนุญาตตุลาการเห็นว่า ข้อตกลง หรือการประนีประนอมยอมความกันนั้นไม่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ให้คณะอนุญาตตุลาการมีคำชี้ขาดไปตาม ข้อตกลงประนีประนอมยอมความนั้น

คำชี้ขาดตามข้อตกลงประนีประนอมยอมความให้อยู่ภายใต้บังคับมาตรา 37 และให้มีสถานะและผลเช่นเดียวกับคำชี้ขาดที่วินิจฉัยในประเด็นพิพาท”

3. การไกล่เกลี่ยในคดีปกครอง

3.1 ความเป็นมา

ประเทศไทยได้นำวิธีการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยมาใช้ในกระบวนการพิจารณาคดี ของศาลยุติธรรม ทั้งในศาลแขวง ศาลจังหวัดและศาลแพ่ง หรือศาลชำนาญพิเศษอื่น³⁵ ส่วนคดีปกครอง ในอดีตก่อนปี พ.ศ. 2562 ยังไม่มีกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องให้อำนาจศาลปกครองทำการไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทได้ แตกต่างจากกระบวนการพิจารณาคดีปกครองของสาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี อันเป็นต้นแบบของศาลปกครองไทย ซึ่งมีกฎหมายให้อำนาจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองได้ อย่างไรก็ตาม ศาลปกครองของไทยมีแนวคิดที่จะนำการไกล่เกลี่ยมาใช้ระงับข้อพิพาทในคดีปกครอง โดยได้มีการศึกษาความเป็นไปได้เกี่ยวกับเรื่องนี้มาอย่างต่อเนื่อง³⁶

ในขณะที่ยังไม่มีกฎหมายและระเบียบรองรับ ปรากฏแนวทางปฏิบัติของศาลปกครอง ด้วยการนำวิธีการไต่สวนซึ่งเป็นการใช้อำนาจทั่วไปในการดำเนินคดีปกครองตามมาตรา 61 แห่งพระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาใช้ยุติข้อพิพาทและไม่ต้องดำเนินคดีปกครองต่อไป โดยให้ผู้ฟ้องคดีถอนคำฟ้องออกจากกระบวนการพิจารณา ซึ่งไม่ได้มีผลเป็นการระงับข้อพิพาทอย่างแท้จริง ทั้งปรากฏเป็นความสับสนในหมู่ตุลาการศาลปกครองบางส่วนว่า การดำเนินการเช่นนั้นคือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ในคดีปกครอง ทั้งที่ไม่ได้เป็นการดำเนินการในทำนองเดียวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาลยุติธรรม

³⁵ นาดาชา วสินติก ผลพฤกษ์, “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางปกครอง โดยศาลปกครอง” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขากฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557), น. 59-60.

³⁶ สำนักวิจัยและวิชาการ สำนักงานศาลปกครอง, พัฒนาการของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง ของศาลปกครองไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2543 ถึง พ.ศ. 2558, 2558, กรุงเทพฯ : สำนักงานศาลปกครอง, น. 3-15.

กล่าวคือ ศาลยุติธรรมจะมีกระบวนการพิพากษาตามข้อตกลงอันเกิดจากการไกล่เกลี่ยหรือตามสัญญาประนีประนอมยอมความซึ่งมีสภาพบังคับเช่นเดียวกับคำพิพากษาของศาล³⁷

ในโอกาสครบรอบ 17 ปี ของศาลปกครอง ประธานศาลปกครองสูงสุดในขณะนั้น (นายปิยะ ปะตังทา) มีเป้าหมายในการพัฒนาการดำเนินการในศาลปกครองให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ต่อมา ในปี พ.ศ. 2561 ศาลปกครองได้ยกร่างกฎหมายเพื่อปรับปรุงการพิจารณาพิพากษาคดี และการบริหารจัดการคดี โดยเห็นควรกำหนดให้มีการระงับข้อพิพาททางเลือกลงด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลปกครอง³⁸ กระทั่ง พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2562 ได้ออกมามีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2562

3.2 สารสำคัญ

หลักเกณฑ์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาลปกครองบัญญัติอยู่ในส่วนที่ 2/1 ตั้งแต่ มาตรา 66/1 ถึงมาตรา 66/12 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 เป็นกระบวนการที่ให้อำนาจศาลปกครองชั้นต้นไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีของศาลปกครองชั้นต้น และให้อำนาจศาลปกครองสูงสุดไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีของศาลปกครองสูงสุดซึ่งฟ้องเป็นครั้งแรกต่อศาลปกครองสูงสุด³⁹ คดีปกครองที่สามารถไกล่เกลี่ยได้มีจำกัดอยู่เพียง 4 ประเภท⁴⁰ ได้แก่ (1) คดีพิพาทเกี่ยวกับหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร⁴¹ (2) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ⁴² (3) คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง⁴³ และ (4) คดีพิพาทอื่นตามที่กำหนดในระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด⁴⁴ นอกจากนี้ ยังมีข้อห้ามมิให้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหากมีลักษณะตามที่กฎหมายบัญญัติไว้⁴⁵ เช่น การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เป็นการฝ่าฝืนหรือต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มีผลกระทบต่อสถานะของบุคคลหรือมีผลกระทบในทางเสียหายต่อประโยชน์สาธารณะ

³⁷ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 35

³⁸ เพิ่งอ้าง, น. 121-139.

³⁹ มาตรา 66/1 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

⁴⁰ มาตรา 66/2 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

⁴¹ มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (2) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

⁴² มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

⁴³ มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (4) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

⁴⁴ จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันยังไม่มีระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดในเรื่องนี้

⁴⁵ มาตรา 66/3 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

คู่กรณีในคดีปกครองสามารถยื่นคำขอต่อศาลเพื่อให้มีการไกล่เกลี่ยได้นับแต่มีการฟ้องคดีต่อศาลปกครองจนถึงวันสิ้นสุดการแสวงหาข้อเท็จจริง⁴⁶ กระบวนการไกล่เกลี่ยจะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จโดยเร็ว⁴⁷ และเป็นความลับ⁴⁸ ตุลาการศาลปกครองผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลางและปราศจากอคติ⁴⁹ ในกรณีที่การไกล่เกลี่ยสำเร็จ หากทำให้ประเด็นแห่งคดีเสร็จสิ้นไปทั้งหมด กฎหมายบัญญัติให้ศาลปกครองต้องพิพากษาไปตามนั้น หากการไกล่เกลี่ยทำให้ประเด็นแห่งคดีเสร็จสิ้นไปบางส่วน กฎหมายบัญญัติให้ศาลจดยางานข้อตกลงในการไกล่เกลี่ยเหล่านั้นไว้แล้วให้พิจารณาประเด็นข้อพิพาทที่ตกลงกันไม่ได้ต่อไปและนำมารวมพิพากษากับข้อพิพาทที่ตกลงกันได้ไปในคราวเดียวกัน⁵⁰ คำพิพากษตามข้อตกลงของคู่กรณีกฎหมายบัญญัติห้ามมิให้อุทธรณ์ เว้นแต่มีเหตุดังต่อไปนี้⁵¹ (1) เมื่อมีข้อกล่าวอ้างว่าคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฉ้อฉล (2) เมื่อคำพิพากษานั้นถูกกล่าวอ้างว่าเป็นการละเมิดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และ (3) เมื่อคำพิพากษานั้นถูกกล่าวอ้างว่ามีได้เป็นไปตามข้อตกลงในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ในการนี้ มีรายละเอียดในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยเป็นไปตามระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง พ.ศ. 2562

4. ข้อพิจารณา

บทความนี้แบ่งข้อพิจารณาออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ อนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ค.ศ. 2019 มีความเกี่ยวข้องกับคดีปกครองหรือไม่ อย่างไร และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองตามบทบัญญัติส่วนที่ 2/1 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 อยู่ในขอบเขตของอนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ค.ศ. 2019 หรือไม่ อย่างไร ดังนี้

4.1 อนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ค.ศ. 2019 มีความเกี่ยวข้องกับคดีปกครองหรือไม่ อย่างไร

ข้อพิจารณาประเด็นนี้มีความสำคัญต่อการเตรียมการของศาลปกครองเพื่อรองรับการปฏิบัติงานที่อาจเกิดขึ้น หากรัฐบาลไทยพิจารณาเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ค.ศ. 2019 ซึ่งจะต้องมีการตรากฎหมายอนุวัติการให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของอนุสัญญาดังกล่าว ทำนองเดียวกับการดำเนินการเมื่อครั้งประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญานิวยอร์ก ค.ศ. 1958

⁴⁶ มาตรา 66/4 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

⁴⁷ มาตรา 66/5 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

⁴⁸ มาตรา 66/8 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

⁴⁹ มาตรา 66/6 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

⁵⁰ มาตรา 66/10 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

⁵¹ มาตรา 66/11 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

และได้มีการอนุวัติการอนุสัญญาออกมาเป็นบทบัญญัติส่วนหนึ่งในพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 การตรากฎหมายอนุวัติการอนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ค.ศ. 2019 จะต้องมีการพิจารณา กำหนดเขตอำนาจศาลที่เกี่ยวข้องในประเทศไทยว่า การยื่นคำร้องขอให้บังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาท สำหรับข้อพิพาทแต่ละประเภท สมควรตราให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลใด และมีความเกี่ยวข้องกับศาลปกครอง หรือไม่ อย่างไร มีข้อพิจารณาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

4.1.1 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับความหมายของข้อพิพาททางพาณิชย์ (Commercial Dispute)

ศาลปกครองมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งเกี่ยวกับข้อพิพาท ในคดีปกครอง ขณะที่การบังคับตามข้อตกลงตามหลักเกณฑ์ของอนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ค.ศ. 2019 มีการกำหนดลักษณะของข้อพิพาทไว้ว่าต้องเป็นข้อพิพาททางพาณิชย์ (Commercial Dispute) ในขั้นนี้ จึงมีประเด็นพิจารณาว่า มีคดีปกครองซึ่งอยู่ในอำนาจของศาลปกครองประเภทใดที่มีลักษณะเป็นข้อพิพาททางพาณิชย์ตามนิยามของอนุสัญญา จากการศึกษาพบว่า มาตรา 1 วรรคหนึ่ง แห่งอนุสัญญาดังกล่าว กำหนดว่า “อนุสัญญานี้ใช้บังคับกับข้อตกลงอันเป็นผลจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทซึ่งคู่สัญญาได้จัดทำขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อระงับข้อพิพาทในทางพาณิชย์ (Commercial Dispute) ที่มีองค์ประกอบระหว่างประเทศในขณะที่ได้ทำข้อตกลงนั้น...”⁵² ส่วนของขอบเขตความหมายคำว่า “ข้อพิพาททางพาณิชย์ (Commercial Dispute)” นั้น คณะทำงานที่ 2 ของ UNCITRAL ซึ่งเป็นผู้ร่างอนุสัญญาได้มีคำอธิบายว่า สมควรต้องตีความคำนี้อย่างกว้าง พร้อมทั้งได้อธิบายเพิ่มเติมในเชิงอรรถของกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการระงับข้อพิพาททางพาณิชย์ ระหว่างประเทศ (Model Law on International Commercial Conciliation) ว่า การตีความคำนี้สมควรให้ครอบคลุมถึงทุกความสัมพันธ์ที่มีลักษณะตามธรรมชาติในทางพาณิชย์ โดยมีการยกตัวอย่าง ถึงธุรกรรมในเรื่องต่าง ๆ เช่น เรื่องการก่อสร้าง (Construction of Works) การลงทุน (Investment) การอนุญาตให้สำรวจทรัพยากรธรรมชาติหรือสัญญาสัมปทาน (Exploitation Agreement or Concession) กิจกรรมร่วมค้าหรือความร่วมมือทางธุรกิจหรืออุตสาหกรรมรูปแบบอื่น (Joint Venture and other Forms of Industrial or Business Cooperation) ผู้เขียนบทความพิจารณาแล้วเห็นว่า ข้อพิพาทในคดีปกครอง ซึ่งอยู่ในอำนาจของศาลปกครองที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ คือ คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง ตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (4) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ส่วนประเด็นว่า สัญญาทางปกครองอยู่ในความหมายของข้อพิพาททางพาณิชย์ (Commercial Dispute) หรือไม่นั้น พิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีสัญญามีคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นหน่วยงานทางปกครองหรือเป็นบุคคล ซึ่งกระทำการแทนรัฐ สัญญาดังกล่าวอาจมีลักษณะเป็นสัญญาทางปกครองตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติ ดังกล่าว หากมีลักษณะเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติหรือเป็นสัญญาทางปกครองโดยสภาพ พิจารณาตัวอย่าง ตามคำอธิบายของผู้ร่างอนุสัญญาแล้วเห็นว่า สัญญาสัมปทานจัดทำบริการสาธารณะ เช่น สัญญาก่อสร้าง (Construction of Works) สัญญาการลงทุน (Investment) หรือสัญญาให้แสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

⁵² อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 13

(Exploitation Agreement or Concession) เป็นสัญญาที่มีลักษณะเป็นสัญญาทางปกครองตามที่กฎหมายบัญญัติอย่างชัดเจน และเป็นข้อพิพาทที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งของศาลปกครอง เช่น คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด คดีหมายเลขแดงที่ อ. 744/2560 ระหว่าง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน ผู้ฟ้องคดี บริษัท ช. ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 และธนาคาร อ. ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง (สัมปทานปิโตรเลียมเพื่อสิทธิในการสำรวจและผลิตปิโตรเลียม) ซึ่งผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 มีสถานประกอบการอยู่ที่สหรัฐอเมริกา ดังนั้นสัญญาทางปกครองบางประเภทจึงอาจอยู่ในขอบเขตความหมายของข้อพิพาททางพาณิชย์ (Commercial Dispute) ตามอนุสัญญาฉบับนี้ และหากเป็นสัญญาทางปกครองที่มีองค์ประกอบระหว่างประเทศ (ซึ่งจะพิจารณาต่อไปในข้อ 4.1.2) ประกอบกับคู่สัญญาฝ่ายรัฐของประเทศไทยสามารถใช้การระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยได้⁵³ การขอให้บังคับตามข้อตกลงอันเกิดจากการไกล่เกลี่ยเช่นนี้ย่อมสามารถอาศัยประโยชน์จากกลไกของอนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ค.ศ. 2019 ได้

4.1.2 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับองค์ประกอบระหว่างประเทศ (International)

นอกจากหลักเกณฑ์เกี่ยวกับลักษณะของข้อพิพาทตามที่พิจารณามาในข้อ 4.1.1 หลักเกณฑ์สำคัญอีกประการตามอนุสัญญาสิงคโปร์ฯ คือ องค์ประกอบระหว่างประเทศ (International) จากการศึกษาพบว่า มาตรา 1 วรรคหนึ่ง แห่งอนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยฯ กำหนดว่า

“อนุสัญญานี้ใช้บังคับกับข้อตกลง...ที่มีองค์ประกอบระหว่างประเทศในขณะที่ได้ทำข้อตกลงนั้น

(เอ) คู่สัญญาอย่างน้อยสองฝ่าย (ในสัญญาซึ่งมีคู่สัญญามากกว่าสองฝ่าย) ในข้อตกลงมีสถานประกอบการอยู่ในรัฐที่แตกต่างกัน หรือ

(บี) สถานประกอบการของคู่สัญญาในข้อตกลงตั้งอยู่คนละรัฐ โดยรัฐนั้นมีลักษณะตามข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(1) เป็นรัฐที่จะมีการชำระหนี้ตามข้อตกลงในส่วนสาระสำคัญ

(2) เป็นรัฐซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องที่สุดกับการระงับข้อพิพาทนั้น”

คณะทำงานที่ 2 ของ UNCITRAL ซึ่งเป็นผู้ร่างอนุสัญญาได้มีคำอธิบายไว้ว่าการไกล่เกลี่ยและข้อตกลงอันเกิดจากการไกล่เกลี่ยต้องมีลักษณะระหว่างประเทศ (International) และสมควรตีความให้สอดคล้องกับกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการระงับข้อพิพาททางพาณิชย์ระหว่างประเทศ (Model Law on International Commercial Conciliation) โดยกฎหมายต้นแบบได้มีการอธิบายเพิ่มเติมว่า

⁵³ อย่างไรก็ตาม กรณีของสัญญาที่มีคู่สัญญาอย่างน้อยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นหน่วยงานทางปกครอง (ไม่ว่าเป็นสัญญาทางปกครองหรือไม่) ประเด็นว่าสัญญานั้นสามารถระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยได้หรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับ การพิจารณาถึงความเหมาะสมโดยหน่วยงานทางปกครองแต่ละแห่ง รวมถึงการต้องถือปฏิบัติตามแนวนโยบายของฝ่ายบริหาร ในแต่ละห้วงเวลา เช่น มติคณะรัฐมนตรี ว่าประสงฆ์ให้มีการใช้การระงับข้อพิพาททางเลือก (ADR) โดยการไกล่เกลี่ย กับสัญญาประเภทใดหรือไม่

กรณีคู่สัญญาไม่มีสถานประกอบการมากกว่าหนึ่งรัฐ ให้หมายถึงสถานประกอบการในรัฐซึ่งการระงับข้อพิพาทนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องที่สุด และกรณีคู่สัญญาไม่มีสถานประกอบการในรัฐใดให้หมายถึงรัฐอันเป็นที่อยู่ของคู่สัญญาฝ่ายนั้น นอกจากนี้ กรณีที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางพาณิชย์ไม่มีองค์ประกอบระหว่างประเทศหรือไม่ชัดเจนว่ามีองค์ประกอบระหว่างประเทศหรือไม่ คู่สัญญาสามารถตกลงกำหนดให้การไกล่เกลี่ยนั้นเป็นการไกล่เกลี่ยระหว่างประเทศได้ ผู้เขียนบทความพิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีสัญญาทางปกครองที่เข้าลักษณะเป็นข้อพิพาททางพาณิชย์ (Commercial Dispute) เช่น สัญญาสัมปทานจัดทำบริการสาธารณะหรือสัญญาให้แสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ คู่สัญญาฝ่ายรัฐไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานทางปกครองหรือเป็นบุคคล ซึ่งกระทำการแทนรัฐส่วนใหญ่จะมีที่ทำการหรือสถานประกอบการตั้งอยู่ในประเทศไทย ส่วนคู่พิพาทฝ่ายเอกชนนั้นมีความเป็นไปได้ที่จะมีสถานประกอบการตั้งอยู่ที่ต่างประเทศ ซึ่งส่งผลให้คู่สัญญาในกรณีเช่นนี้มีสถานประกอบการตั้งอยู่คนละรัฐตามวัตถุประสงค์ของอนุสัญญา จากการศึกษาพบว่า มีข้อเท็จจริงในลักษณะนี้ซึ่งเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งของศาลปกครอง เช่น คำพิพากษาศาลปกครองกลางคดีหมายเลขแดงที่ 2289/2560 ระหว่าง กองทัพเรือ ผู้ฟ้องคดี บริษัท จี ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 และบริษัท เอ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง ผู้ฟ้องคดีได้ทำสัญญาสั่งซื้อเครื่องคันหาวัตถุระเบิดรุ่น GT 200 พร้อมอุปกรณ์จากผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ซึ่งมีสถานประกอบการตั้งอยู่ในสหราชอาณาจักร กรณีเช่นนี้ หากคู่สัญญาในสัญญาทางปกครองสามารถตกลงให้ใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ย กระบวนการไกล่เกลี่ยและข้อตกลงอันเกิดจากการไกล่เกลี่ยนั้นก็ย่อมนับได้ว่ามีองค์ประกอบระหว่างประเทศ (International) ตามมาตรา 1 แห่งอนุสัญญา

นอกจากนี้ กรณีสัญญาทางปกครองไม่มีองค์ประกอบระหว่างประเทศหรือไม่ชัดเจนว่ามีองค์ประกอบระหว่างประเทศหรือไม่ คู่สัญญาในสัญญาทางปกครอง (กรณีคู่สัญญาฝ่ายรัฐมีอำนาจกระทำได้) สามารถตกลงกันกำหนดให้การไกล่เกลี่ยนั้นเป็นการไกล่เกลี่ยระหว่างประเทศได้ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการบังคับตามข้อตกลงภายในกลุ่มประเทศภาคีของอนุสัญญา

4.1.3 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับข้อสงวนตามมาตรา 8 วรรคหนึ่ง แห่งอนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยฯ

ตามที่ได้พิจารณามาในข้อ 4.1.1 และข้อ 4.1.2 ซึ่งทำให้เห็นว่า การบังคับตามข้อตกลงอันเป็นผลจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง อาจอยู่ในขอบเขตการมีผลใช้บังคับของอนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยฯ ดังนั้นการร้องขอให้บังคับตามข้อตกลงดังกล่าวจึงอาจเป็นข้อพิพาทที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งของศาลปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (6) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ในทำนองเดียวกับการขอให้บังคับหรือเพิกถอนคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการตามหลักเกณฑ์ของอนุสัญญานิวยอร์ก ค.ศ. 1958 อย่างไรก็ตาม อนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยฯ มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการตั้งข้อสงวนของประเทศภาคีใน 2 เรื่อง มีประเด็นพิจารณาที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

4.1.3.1 ข้อสงวนตามมาตรา 8 วรรคหนึ่ง (เอ)

มาตรา 8 วรรคหนึ่ง แห่งอนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยฯ กำหนดว่า

“รัฐที่จะเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาอาจประกาศว่า

(เอ) อนุสัญญานี้มิให้ใช้บังคับกับข้อตกลงระดับข้อพิพาทซึ่งคู่พิพาทฝ่ายหนึ่งเป็นหน่วยงานรัฐหรือบุคคลผู้กระทำการแทนหน่วยงานรัฐ ทั้งนี้ ตามที่ได้มีการระบุไว้อย่างชัดเจนในคำประกาศ”

กรณีประเทศไทย พิจารณาแล้วไม่ตั้งข้อสงวนตามมาตรา 8 วรรคหนึ่ง (เอ) ผู้เขียนบทความพิจารณาแล้วเห็นว่า อนุสัญญานี้จะมีผลใช้บังคับกับข้อตกลงระดับข้อพิพาทซึ่งมีคู่พิพาทฝ่ายหนึ่งเป็นหน่วยงานรัฐหรือบุคคลผู้กระทำการแทนหน่วยงานรัฐด้วย ทั้งกรณีที่คู่พิพาทฝ่ายหนึ่งเป็นหน่วยงานรัฐของประเทศไทยและกรณีเป็นหน่วยงานรัฐของต่างประเทศ (ไม่ว่าสัญญานั้นเป็นสัญญาทางปกครองหรือไม่) เจ้าหนี้ตามข้อตกลง (ทั้งฝ่ายรัฐและฝ่ายเอกชน) สามารถขอให้มีการบังคับตามข้อตกลงได้ในกลุ่มประเทศภาคี ส่วนกรณีการขอให้บังคับตามข้อตกลงในประเทศไทย หากเป็นการบังคับตามข้อตกลงอันเป็นผลจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง กฎหมายอนุวัติการซึ่งเป็นกฎหมายภายใน (Domestic Law) ของประเทศไทยพึงกำหนดหลักเกณฑ์ในทำนองเดียวกับมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 โดยการบัญญัติให้สัญญาระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเอกชนไม่ว่าเป็นสัญญาทางปกครองหรือไม่ก็ตาม คู่สัญญาอาจตกลงให้ใช้วิธีการไกล่เกลี่ยในการระงับข้อพิพาทได้ รวมถึงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเขตอำนาจศาลในทำนองเดียวกับมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน โดยการบัญญัติให้ศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาข้อพิพาทซึ่งได้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยนั้นเป็นศาลที่มีเขตอำนาจตามพระราชบัญญัตินี้ ดังนั้นการบังคับตามข้อตกลงอันเป็นผลจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง กรณีเช่นนี้จึงย่อมอยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งของศาลปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (6) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

กรณีประเทศไทย พิจารณาแล้วเห็นควรให้ตั้งข้อสงวนตามมาตรา 8 วรรคหนึ่ง (เอ) ผู้เขียนบทความพิจารณาแล้วเห็นว่า อนุสัญญานี้จะไม่มีผลใช้บังคับกับข้อตกลงระดับข้อพิพาท ซึ่งมีคู่พิพาทฝ่ายหนึ่งเป็นหน่วยงานรัฐหรือบุคคลผู้กระทำการแทนหน่วยงานรัฐ ทั้งกรณีที่คู่พิพาทฝ่ายหนึ่งเป็นหน่วยงานรัฐของประเทศไทยและกรณีเป็นหน่วยงานรัฐของต่างประเทศ (ไม่ว่าสัญญานั้นเป็นสัญญาทางปกครองหรือไม่) ดังนั้นการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาดังนี้จะไม่ผลกับข้อตกลงอันเป็นผลจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง เพราะสัญญาทางปกครองต้องมีคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเป็นหน่วยงานรัฐหรือบุคคลผู้กระทำการแทนหน่วยงานรัฐตามนิยามในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ในกรณีเช่นนี้ เจ้าหนี้ตามข้อตกลง (ทั้งฝ่ายรัฐและฝ่ายเอกชน) ไม่สามารถร้องขอให้ศาลไทยบังคับตามข้อตกลงนี้ได้ ดังนั้นการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้จึงไม่เกี่ยวข้องใด ๆ กับการพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งของศาลปกครอง เนื่องจากข้อพิพาทระหว่างเอกชนกับเอกชนไม่ใช่ลักษณะของคดีปกครอง

4.1.3.2 ข้อสงวนตามมาตรา 8 วรรคหนึ่ง (ปี)

มาตรา 8 วรรคหนึ่ง แห่งอนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยฯ
กำหนดว่า

“รัฐที่จะเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาอาจประกาศว่า

(ปี) อนุสัญญานี้ให้ใช้บังคับเฉพาะเมื่อคู่พิพาทได้มีการระบุไว้ในข้อตกลง
ระงับข้อพิพาทให้มีผลใช้บังคับเท่านั้น”

กรณีประเทศไทย พิจารณาแล้วไม่ตั้งข้อสงวนตามมาตรา 8 วรรคหนึ่ง (ปี)
ผู้เขียนบทความพิจารณาแล้วเห็นว่า อนุสัญญานี้จะมีผลใช้บังคับกับข้อตกลงอันเป็นผลจากการไกล่เกลี่ย
ข้อพิพาทโดยอัตโนมัติ โดยคู่พิพาทไม่จำเป็นต้องระบุไว้ในข้อตกลงระงับข้อพิพาทเพื่อให้การบังคับ
ตามข้อตกลงนั้นอยู่ในการใช้บังคับของอนุสัญญา เจ้าหนี้ตามข้อตกลงสามารถขอให้มีการบังคับตามข้อตกลง
ในกลุ่มประเทศภาคีได้เป็นการทั่วไป กรณีการขอให้บังคับตามข้อตกลงในประเทศไทย หากเป็นการบังคับ
ตามข้อตกลงอันเป็นผลจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง กฎหมายอนุวัติการ
ของประเทศไทยจึงกำหนดหลักเกณฑ์ตามที่ได้พิจารณามาแล้วในข้อ 4.1.3.1 กรณีประเทศไทยพิจารณาแล้ว
ไม่ตั้งข้อสงวนตามมาตรา 8 วรรคหนึ่ง (เอ) นอกจากนี้ เนื้อหาของกฎหมายอนุวัติการก็ไม่ต้องกำหนด
หลักเกณฑ์เพิ่มเติมให้ศาลจะต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงว่าข้อตกลงนั้นได้มีการระบุให้อนุสัญญามีผลใช้บังคับ
กับข้อตกลงหรือไม่ ทำนองเดียวกับบทบัญญัติหมวด 7 การยอมรับและบังคับตามคำชี้ขาด แห่งพระราชบัญญัติ
อนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 เนื่องจากอนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยฯ จะมีผลใช้บังคับโดยอัตโนมัติ
โดยไม่จำเป็นต้องมีการระบุเพิ่มเติมในข้อตกลง ดังนั้นกรณีเป็นข้อพิพาทตามสัญญาทางปกครอง
การดำเนินการในศาลปกครองไม่จำเป็นต้องพิจารณาในเบื้องต้นว่า ข้อตกลงนั้นได้มีการระบุให้อนุสัญญามี
ผลใช้บังคับหรือไม่

กรณีประเทศไทย พิจารณาแล้วเห็นควรตั้งข้อสงวนตามมาตรา 8 วรรคหนึ่ง (ปี)
ผู้เขียนบทความพิจารณาแล้วเห็นว่า อนุสัญญานี้จะไม่มีผลใช้บังคับกับข้อตกลงอันเป็นผลจากการไกล่เกลี่ย
ข้อพิพาทโดยอัตโนมัติ แต่จะมีผลใช้บังคับได้ก็ต่อเมื่อคู่พิพาทได้มีการระบุไว้ในข้อตกลงนั้นอย่างชัดเจน
กรณีการขอให้บังคับตามข้อตกลงในประเทศไทยซึ่งการดำเนินการเช่นนี้อาจอยู่ในอำนาจของศาลปกครอง
กฎหมายอนุวัติการของประเทศไทยจึงกำหนดหลักเกณฑ์ส่วนของการยอมรับและบังคับตามข้อตกลง
ให้ศาลจะต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงว่าข้อตกลงนั้นได้มีการระบุให้อนุสัญญามีผลใช้บังคับกับข้อตกลงหรือไม่
หากมี ก็นับว่าเป็นเรื่องที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลในประเทศไทย แต่หากไม่มี ศาลในประเทศไทย
ก็ไม่มีอำนาจพิจารณาดำเนินการบังคับตามข้อตกลงให้ได้ ทั้งนี้ ตามที่ประเทศไทยได้พิจารณาตั้งข้อสงวน
ในเรื่องนี้ไว้

4.2 ข้อพิจารณาว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองอยู่ในขอบเขตของอนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ค.ศ. 2019 หรือไม่ อย่างไร

ข้อพิจารณาประเด็นนี้มีความสำคัญในแง่ที่ว่า หากประเทศไทยพิจารณาเห็นควรเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยฯ ในการพิจารณาจัดทำกฎหมายอนุวัติการตามอนุสัญญา จำเป็นต้องมีการพิจารณาปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของอนุสัญญาด้วย ในที่นี้ คือ บทบัญญัติส่วนที่ 2/1 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 จึงมีความจำเป็นต้องพิจารณาว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองนั้น อยู่ในขอบเขตของอนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยฯ หรือไม่ อย่างไร

จากการศึกษาพบว่า มาตรา 1 วรรคสาม แห่งอนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยฯ เรื่องขอบเขตการใช้บังคับอนุสัญญา (Scope of Application)⁵⁴ กำหนดว่า

“อนุสัญญานี้ไม่ใช้บังคับกับ

(เอ) ข้อตกลงระงับข้อพิพาท

(1) ที่ผ่านการรับรองโดยศาลหรือเป็นข้อตกลงที่ได้มาจากกระบวนการซึ่งได้กระทำต่อหน้าศาล และ

(2) ซึ่งสามารถบังคับได้อย่างคำพิพากษาในรัฐซึ่งศาลนั้นตั้งอยู่

(บี) ข้อตกลงระงับข้อพิพาทซึ่งถูกบันทึกในรายงานการพิจารณาและสามารถบังคับได้อย่างคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ”

การบังคับตามข้อตกลงตามหลักเกณฑ์ของอนุสัญญาเป็นกระบวนการใหม่ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมประสิทธิภาพให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางพาณิชย์ระหว่างประเทศมีสภาพบังคับเสมือนการบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการหรือการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาล โดยกระบวนการนี้จะต้องไม่ส่งผลกระทบหรือเข้าซ้อนกับกระบวนการเดิมของการอนุญาโตตุลาการ หรือการบังคับคดีของศาล กล่าวคือ เจ้าหนี้ตามข้อตกลงตามหลักเกณฑ์ของอนุสัญญาสามารถร้องขอให้ศาลในประเทศภาคีพิจารณา มีคำสั่งบังคับกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามข้อตกลงในเขตอำนาจของศาลนั้นได้ ทำนองเดียวกับการบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ โดยเจ้าหนี้ตามคำชี้ขาดซึ่งเป็นภาคีอนุสัญญานิวยอร์ค ค.ศ. 1958 สามารถร้องขอให้ศาลในประเทศภาคีมีคำสั่งบังคับกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำชี้ขาดในเขตอำนาจของศาลนั้นได้ หรือทำนองเดียวกับการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ โดยเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการยอมรับและการบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศในคดีแพ่งหรือพาณิชย์ (Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgment in Civil or Commercial

⁵⁴ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 13

Matters)⁵⁵ สามารถร้องขอให้ศาลในประเทศภาคีมีคำสั่งให้บังคับกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาในเขตอำนาจของศาลนั้นได้ (ขณะนี้ประเทศไทยยังไม่ได้เป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการยอมรับและการบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศในคดีแพ่งหรือพาณิชย์)⁵⁶

การระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยตามอนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่อาจนำข้อพิพาทซึ่งได้ระงับไปแล้วไปเสนอต่ออนุญาโตตุลาการหรือฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้มีการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทนั้นอีกได้ ปรากฏหลักเกณฑ์เรื่องนี้อยู่ในมาตรา 6 แห่งอนุสัญญา เรื่องการบังคับสิทธิหรือการใช้สิทธิเรียกร้องโดยอาศัยกระบวนการคู่ขนาน (Parallel Applications or Claims)⁵⁷ ซึ่งกำหนดว่า “ถ้าคู่พิพาทจะบังคับตามสิทธิหรือใช้สิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับข้อตกลงระงับข้อพิพาทโดยการฟ้องคดีต่อศาลหรือเสนอข้อพิพาทต่อคณะอนุญาโตตุลาการหรือต่อหน่วยงานที่มีอำนาจ (Competent Authority) อันจะส่งผลกระทบต่อกรร้องขอให้มีการบังคับตามข้อตกลงดังที่กำหนดไว้ในมาตรา 4 แห่งอนุสัญญา หากหน่วยงานที่มีอำนาจ (ศาล) ในรัฐภาคีซึ่งมีเขตอำนาจบังคับตามข้อตกลงเห็นเป็นการสมควรอาจมีคำสั่งให้เลื่อนการพิจารณานั้นออกไป และหากคู่พิพาทฝ่ายที่ได้รับความเสียหายร้องขอหน่วยงานที่มีอำนาจ (ศาล) อาจมีคำสั่งให้คู่พิพาทอีกฝ่ายวางประกันตามที่เห็นสมควร”

จากข้อพิจารณาเบื้องต้นที่กล่าวมา นับเป็นหลักการพื้นฐานของกระบวนการบังคับตามข้อตกลงอันเป็นผลจากการไกล่เกลี่ยตามอนุสัญญา ซึ่งจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อหรือซ้ำซ้อนกับกระบวนการอนุญาโตตุลาการหรือการบังคับคดีของศาล ดังนั้นอนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยฯ จึงได้มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับประเด็นนี้อย่างชัดเจนในมาตรา 1 วรรคสาม ดังที่นำเสนอมาข้างต้น

ผู้เขียนบทความพิจารณาแล้วเห็นว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองตามบทบัญญัติส่วนที่ 2/1 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 เป็นกระบวนการซึ่งดำเนินการในศาลปกครองโดยตุลาการศาลปกครองผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยมีประเภทข้อพิพาทที่สามารถไกล่เกลี่ยได้รวมถึงข้อพิพาทตามสัญญาทางปกครองตามมาตรา 66/2 วรรคหนึ่ง (3) แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว กรณีที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามสัญญาทางปกครองในศาลปกครองเป็นผลสำเร็จ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน กฎหมายบัญญัติให้ศาลปกครองมีหน้าที่พิพากษาไปตามความตกลงที่ได้จากการไกล่เกลี่ยนั้น ทั้งนี้ ตามมาตรา 66/10 แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน ดังนั้นข้อตกลงซึ่งมาจากกระบวนการไกล่เกลี่ยของศาลปกครอง จึงสามารถบังคับได้ในฐานะ

⁵⁵ Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgment in Civil or Commercial Matters, [Online], retrieved from <https://assets.hcch.net/docs/806e290e-bbd8-413d-b15e-8e3e1bf1496d.pdf> เมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2567.

⁵⁶ ข้อมูลภาคีสมาชิก (Status Table), [ออนไลน์], เข้าถึงจาก <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=137> เมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2567.

⁵⁷ อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 20

ของคำพิพากษาในคดีปกครอง จึงไม่อยู่ภายใต้การใช้บังคับของอนุสัญญาตามมาตรา 1 วรรคสาม แห่งอนุสัญญาดังกล่าว แม้ว่าเรื่องนั้นจะมีลักษณะเป็นข้อพิพาททางพาณิชย์ (Commercial Dispute) และมีองค์ประกอบระหว่างประเทศ (International) ก็ตาม ในการนี้ เจ้าหน้าที่ตามข้อตกลงอันเป็นผลจากการไกล่เกลี่ยในศาลปกครอง เมื่อศาลปกครองได้มีคำพิพากษาตามข้อตกลงนั้นแล้ว บุคคลนั้นย่อมมีสถานะเป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาในคดีปกครอง สามารถร้องขอให้มีการบังคับกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ ภายในเขตอำนาจศาลปกครอง ซึ่งมีขอบเขตจำกัดเฉพาะภายในประเทศไทยเท่านั้น ไม่สามารถนำข้อตกลงเช่นนี้ไปร้องขอให้ศาลต่างประเทศซึ่งเป็นภาคีอนุสัญญามุ่งบังคับตามข้อตกลงได้ ในทางกลับกัน ข้อตกลงจากการไกล่เกลี่ยซึ่งได้กระทำในศาลต่างประเทศและสามารถบังคับได้ในฐานะของคำพิพากษาในประเทศนั้น ก็ไม่สามารถนำมาร้องขอเพื่อบังคับในศาลของประเทศไทยได้เช่นกัน

บทสรุป

อนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ค.ศ. 2019 เป็นเรื่องใหม่ในกระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือก (ADR) หากรัฐบาลไทยพิจารณาแล้วเห็นควรเข้าเป็นภาคีอนุสัญญานี้ ฝ่ายตุลาการของประเทศไทยจำเป็นต้องเตรียมการและสร้างความตระหนักรู้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม จากการพิจารณาในเบื้องต้นเห็นว่า กรณีที่ประเทศไทยไม่ได้ตั้งข้อสงวนตามมาตรา 8 วรรคหนึ่ง (เอ) แห่งอนุสัญญา หากมีการตรากฎหมายอนุวัติการโดยมีหลักเกณฑ์ในทำนองเดียวกับมาตรา 9 และมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 ย่อมส่งผลให้การบังคับตามข้อตกลงอันเป็นผลจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามสัญญาซึ่งมีคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเป็นหน่วยงานรัฐ จะอยู่ในการพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งของศาลในประเทศไทย และกรณีการบังคับตามข้อตกลงอันเป็นผลจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามสัญญาทางปกครอง อาจเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งของศาลปกครอง เนื่องจากข้อพิพาทตามสัญญาทางปกครองบางประเภทอยู่ในหลักเกณฑ์ของการใช้บังคับของอนุสัญญา หากมีการร้องขอให้บังคับตามข้อตกลงเช่นนี้ ศาลปกครองย่อมมีหน้าที่และอำนาจในการพิจารณาโดยมีลักษณะเป็นข้อพิพาทตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (6) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ส่วนประเด็นว่าข้อตกลงอันเป็นผลจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว อยู่ในหลักเกณฑ์ของการใช้บังคับของอนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยฯ หรือไม่นั้น พิจารณาในเบื้องต้นแล้วเห็นว่า ข้อตกลงเช่นนี้ไม่อยู่ในการใช้บังคับของอนุสัญญาดังกล่าว เพราะเป็นข้อตกลงที่ได้มาจากกระบวนการศาล ซึ่งมีสภาพบังคับได้อย่างคำพิพากษา ทั้งนี้ ตามมาตรา 1 วรรคสาม แห่งอนุสัญญานี้ ซึ่งได้มีการกำหนดขอบเขตของอนุสัญญาไว้แล้วอย่างชัดเจน

รายการอ้างอิง

รายงานการวิจัย

สำนักวิจัยและวิชาการ สำนักงานศาลปกครอง, พัฒนาการของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองของศาลปกครองไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2543 ถึง พ.ศ. 2558, 2558, กรุงเทพฯ : สำนักงานศาลปกครอง.

วิทยานิพนธ์

นฤมล มีชูกรณ์, “การบังคับสัญญาไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางพาณิชย์ระหว่างประเทศที่เป็นผลมาจากการไกล่เกลี่ย ศึกษาการบังคับสัญญาไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางพาณิชย์ระหว่างประเทศภายใต้อนุสัญญาสิงคโปร์ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย ค.ศ. 2019” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2562).

นาตาชา วศินดิลก ผลพฤกษ์, “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางปกครองโดยศาลปกครอง” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขากฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557).

รายงานการประชุม

รายงานการประชุมคณะทำงานเพื่อดำเนินการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยข้อตกลงระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศอันเป็นผลมาจากการไกล่เกลี่ย (United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation), ครั้งที่ 2/2565, วันพฤหัสบดีที่ 8 กุมภาพันธ์ 2565 เวลา 09.00 น., ณ ห้องประชุมเล็ก ชั้น 12 และผ่านระบบออนไลน์ สำนักงานศาลยุติธรรม.

เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

คำแนะนำของสภานานาชาติเพื่อการอนุญาโตตุลาการทางพาณิชย์ (International Council for Commercial Arbitration (ICCA) ในการตีความอนุสัญญานิวยอร์ก ค.ศ. 1958 : คู่มือสำหรับผู้พิพากษา, [ออนไลน์], เข้าถึงจาก https://cdn.arbitration-icca.org/s3fs-public/document/media_document/thailand_nyc_guide_final_16_september_2019.pdf เมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2567.

Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgment in Civil or Commercial Matters, [Online], retrieved from <https://assets.hcch.net/docs/806e290e-bbd8-413d-b15e-8e3e1bf1496d.pdf> เมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2567.

Report of Working Group II (Dispute Settlement) on the work of its sixty-fifth session (Vienna, 12-23 September 2016), [Online], retrieved from https://uncitral.un.org/en/working_groups/2/arbitration เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2567.

Status : Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York, 1958) (the “New York Convention”), [Online], retrieved from https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/conventions/foreign_arbitral_awards/status2 เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2567.

UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation, 2018 (amending the UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation, 2002), [Online], retrieved from https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/annex_ii.pdf เมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2567.

United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation, [Online], retrieved from https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/EN/Texts/UNCITRAL/Arbitration/mediation_convention_v1900316_eng.pdf เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2567.
